

**ВИСВІТЛЕННЯ ПИТАНЬ СТАТУСУ, ПОВНОВАЖЕНЬ І ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНИХ СУДІВ
СРСР І СОЮЗНИХ РЕСПУБЛІК НАПЕРЕДОДНІ ТА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
У ПРАЦЯХ РАДЯНСЬКИХ ТЕОРЕТИКІВ І ІСТОРИКІВ ПРАВА
(КІНЕЦЬ 30-Х – ПЕРША ПОЛОВИНА 50-Х РР. ХХ СТ.): ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ**

**Потильчак Б.О.,
викладач**

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

В контексті історіографічного аналізу праць радянських юристів-практиків, теоретиків і істориків права розглядаються особливості висвітлення в радянській юридичній літературі кінця 30-х – першої половини 50-х рр. ХХ ст. проблематики статусу, повноважень і основних напрямків діяльності вищих судових органів СРСР і союзних республік напередодні та в роки Другої світової війни.

Опрацьовані автором теоретичні й прикладні праці склали змістовну основу першого періоду радянських історично-правових студій окресленої проблематики. Хронологічно охопивши період Другої світової війни і перше повоєнне десятиліття (до середини 1950-х рр.) ці дослідження відзначалися цензурними обмеженнями, юридично-описовим характером і значним ідеологічно-пропагандистським навантаженням. Радянські юристи мотивували доцільність позбавлення вищих судових органів союзних республік частини повноважень у сфері правосуддя, організаційних функцій і функцій судового управління потребами зосередження колегіальної діяльності Верховних судів республік виключно на цивільній і кримінальній юстиції. Про кричущу невідповідність політики зосередження всіх важелів впливу на судову владу в СРСР у рамках центрального органу виконавчої влади – Народного комісаріату юстиції принципам і нормам демократії, автори воліли мовчати.

Ключові слова: історично-правові дослідження, судоустрій, Верховний суд СРСР, Верховний суд союзної республіки, Народний комісаріат юстиції.

Potylchak B. A. / ОСВЕЩЕНИЕ ВОПРОСОВ СТАТУСА, ПОЛНОМОЧИЙ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЕРХОВНЫХ СУДОВ СССР И СОЮЗНЫХ РЕСПУБЛИК НАКАНУНЕ И В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ В РАБОТАХ СОВЕТСКИХ ТЕОРЕТИКОВ И ИСТОРИКОВ ПРАВА (КОНЕЦ 30-Х – ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА 50-Х ГГ. ХХ В.): ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ / Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Украина

В контексте историографического анализа работ советских юристов, теоретиков и историков права исследуются особенности освещения в советской юридической литературе конца 30-х – первой половины 50-х гг. проблематики статуса, полномочий и основных направлений деятельности высших судебных органов СССР и союзных республик накануне и в годы Второй мировой войны.

Рассмотренные автором теоретические и прикладные работы составили содержательную основу первого периода советских историко-правовых исследований этой проблематики. Хронологически охватив период Второй мировой войны и первое послевоенное десятилетие (до середины 1950-х гг.) эти исследования отличались цензурными ограничениями, юридически описательным характером и значительной идеологически-пропагандистской нагрузкой.

Ключевые слова: историко-правовые исследования, судоустройство, Верховный суд СССР, Верховный суд союзной республики, Народный комиссариат юстиции.

Potylchak B. O. / STATUS, POWERS AND ACTIVITIES OF THE SUPREME COURTS OF THE USSR AND UNION REPUBLICS BEFORE AND DURING WORLD WAR II IN THE WORKS OF SOVIET HISTORIANS AND THEORISTS OF LAW (LATE 30-IES – EARLY 50-IES OF XX CENTURY): HISTORIOGRAPHICAL ASPECT / National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

The features of representation of status, authority and main activities of the Highest Judicial Authorities of the USSR and Union Republics before and during the Second World War by Soviet historians and theorists of law (late 30's – early 50's of XX century) are studied in the context of historiographical analysis.

Revised scientific papers formed the basis of the first period of Soviet historical-legal studies of the outlined problem. The researches of the period during the World War II and the early postwar decades (until the mid. 1950's) are characterized by censorship restrictions, legally descriptive and significant ideological propaganda exercise. Soviet lawyers motivated the expediency deprivation of powers of the Highest Judiciary Authority of the Union republics in the justice sector; organizational functions and judicial control by the needs to focus on collegial activity of the Supreme Courts republics exclusively on civil and criminal justice. The authors preferred to keep silent about discrepancy of the state policy when all levers of influence on the judiciary in the Soviet Union were focused in the framework of the central executive body – the People's Commissariat of Justice to the principles and norms of democracy.

Key words: historical and legal researches, Judiciary, Supreme Court of the USSR, the Supreme Court of the Union Republic, People's Commissariat of Justice.

Вивчення актуальної наукової тематики праць з теорії та історії радянського права другої половини ХХ ст. власнито демонструє, що проблематика статусу, повноважень, організаційної та процесуальної практики вищих судових органів СРСР і союзних республік (зокрема й Верховного суду Української РСР) напередодні та в роки Другої світової війни і війни з Німеччиною (1939-1945 рр.) не відзначалась особливою інтенсивністю дослідження. Час від часу окреслений тематичний аспект виявлявся предметом аналізу в працях юристів-практиків, теоретиків права, істориків-правників переважно в контексті загальних студій з історії держави і права радянського періоду, історії суду, судового управління й судоустрою СРСР і союзних республік.

Як відомо, друга половина 30-х рр. ХХ ст. в історії радянського судочинства стала періодом завершення

централізації судової системи й остаточного зосередження функцій судового управління в межах керованої Й.В. Сталіним і його оточенням вертикалі союзно-республіканського наркомату юстиції. В результаті проведення судової реформи, що завершилась прийняттям у 1938 р. нового Закону «Про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік» статус і повноваження вищих судових органів суб'єктів радянської федерації зазнали значних змін. Із повноважних і суверенних Верховні суди союзних республік перетворилися на цілковито контрольовані з центру рядові ланки судової вертикалі СРСР. Проте саме так оцінюємо ці законодавчі зміни ми. Реакція ж на них радянських юристів-практиків, теоретиків права та істориків-правознавців сталінської доби була очікувано іншою.

Стаття виконана в межах планової наукової тематики кафедри теорії та історії держави і права і кафедри правознавства Інституту політології та права Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Публікація репрезентує частину результатів досліджень, проведених в рамках тематики кандидатської дисертації автора «Верховний суд УРСР на завершальному етапі Другої світової війни (1943-1945): організаційна діяльність, наглядова та касаційна практика».

Метою статті є з'ясування рівня аналізу та особливостей висвітлення в радянській науковій, науково-популярній і навчальній юридичній літературі кінця 30-х – першої половини 50-х рр. XX ст. проблематики статусу, функціональних повноважень та основних напрямків діяльності вищих судових органів СРСР і союзних республік напередодні та в роки Другої світової війни і війни з Німеччиною.

Аналіз юридичної літератури з проблеми статусу, повноважень і діяльності вищих судових органів СРСР і союзних республік у визначений хронологічний період проводився переважно в межах реалізації кількох дотичних дисертаційних проєктів різних років та історично-правових шкіл. Науковим підґрунтям даного дослідження стали роботи К.А. Алапарова [1], О.І. Казакова [2], О.Я. Кодінцева [3], І.Л. Лезова [4], Д.С. Сула [5], В.В. Сердюка [6], автори яких здійснили історіографічні огляди праць радянських юристів кінця 30-х – середини 50-х рр. XX ст. з теорії і історії радянського суду, судоустрою, судового управління і правосуддя окресленого історичного періоду.

Радянська історіографія досліджуваної проблеми окресленого історичного періоду представлена обмеженою кількістю наукових, науково-популярних і навчальних видань теоретиків-правників і юристів-практиків. Різномірні публікації, перші з яких з'явилися ще в ході реформування судової системи (1938 р.), переважно акцентувалися на сучасній їх авторам системі судоустрою й судового управління, повноваженнях і компетенції судів різних рівнів. Натомість історичні аспекти цієї проблематики розроблялися недостатньо.

Ознайомити радянських громадян з основними положеннями майбутньої судової реформи, переконати радянських громадян у прогресивному й корисному для правосуддя характері новітніх змін в системі судоустрою держави була покликана публікація наркомом юстиції СРСР М.М. Ричковим коментарів до проєкту «Закону про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік» в центральному органі ЦК ВКП(б) газеті «Правді» 02 серпня 1938 р. [7, с. 2–3].

Надзвичайно важливими для формування контексту наукового вивчення проблематики теорії та історії радянського суду і судоустрою в досліджуваній період є теоретичні праці і навчальні посібники для юридичних вишів авторства сумно відомого генерального прокурора СРСР періоду масових репресій А.Я. Вишинського [8; 9]. Автор переконливо для підготовленої десятиліттями більшовицького правління читацької аудиторії – заляканих терором і одурманених пропагандою громадян – коментував переваги нового радянського законодавства про судоустрій. Слід підкреслити, що в 1990-ті рр. окремі зарубіжні дослідники оприлюднювали думки щодо значення теоретичних праць А.Я. Вишинського для вивчення історії радянського суду. Зокрема, російський правознавець І.Л. Лезов, висловлюючи жаль фактом переважно негативних оцінок його колегами діяльності соратника Й.В. Сталіна на посту генерального прокурора СРСР, підкреслював внесок А.Я. Вишинського в розробку принципів судоустрою і судочинства, відмінних від тих, що існували в перші роки радянської влади [4]. На думку британського дослідника Ю. Хаскі, саме роботи сталінського прокурора сприяли остаточному відторгненню з сфери суспільно-політичного життя СРСР негативних наслідків інтуїтивно-правової теорії [10, с. 112].

Прийняття нового радянського законодавства про судоустрій неминуче активізувало офіційну, глибоко пропа-

гандистську риторичку, покликану переконати суспільство в необхідності, правильності, демократичності й практичній доцільності законодавчих змін у судовій системі держави. Прикладом такого наскрізь пропагандистського друкованого продукту може слугувати видана масовим накладом у 1940 р. брошура І.Т. Голякова «XVIII з'їзд ВКП(б) і звідання судових органів» [11]. Зі знанням справи (адже на час підготовки видання до друку масові репресії продовжувалися) тодішній голова Верховного суду СРСР писав про «велике місце», що відводиться радянському суду «[...] в боротьбі з опором скинутих експлуататорських класів, в боротьбі за будівництво соціалізму, за зміцнення трудової дисципліни, в боротьбі з пережитками капіталізму у свідомості людей [...]» [11, с. 5-6]. Вслухаючись в положення звітної доповіді Й.В. Сталіна на XVIII з'їзді ВКП(б) вищій радянський апаратник від правосуддя найважливішими завданнями судових органів усіх рівнів вбачав «[...] рішучу боротьбу з ворогами [...] рішучу боротьбу з усіма шпигунами, шкідниками, диверсантами, зрадниками батьківщини [...]» [11, с. 8]. Така співзвучна часу войовнича риторика голови вищого судового органу СРСР перемишувалася з хвалебно-бравурними й насправді далекими від реальності тезами про «[...] демократичність суду, організованого на принципах Великої Сталінської Конституції [...]», а також посланнями на конституційні норми про незалежність і виборність суддів [11, с. 11-12].

Окремої уваги в праці І.Т. Голякова заслуговує трактування автором нового радянського законодавства про судоустрій в частині статусу і повноважень Верховних судів союзних республік, кадрової політики в сфері правосуддя, а також ролі республіканських Народних комісаріатів юстиції в керівництві роботою судів. Схвалений Верховною Радою СРСР 16 серпня 1938 р. «Закон про судоустрій Союзу РСР, союзних і автономних республік» автор пропагандистської брошури називає законодавчим актом в якому «[...] знайшла своє вирішення соціалістична організація суду і судового процесу [...]» [11, с. 13]. Ліквідацію пленумів Верховних судів союзних республік і звуження сфери їх апеляційних повноважень І.Т. Голяков характеризує як виключно позитивний крок, що вплинув на покращення роботи цієї ланки судової системи держави. На думку голови вищого судового органу СРСР Верховними судами республік «[...] часто марно «гуляли» справи, в результаті чого нерідко підривалася авторитетність правильних ухвал і рішень судів першої інстанції [...]» [11, с. 15]. Сутність актуальних кадрових змін в сфері загального судочинства вклалася в досить конкретну тезу – найбільшою чесною суддівських кадрів визнавалася особиста відданість сталінському режиму. Завульгована розлогими ідеологічними конструкціями в тексті ця думка звучала наступним чином: «[...] Судові органи широко поповнені новими кадрами, людьми відданими справі Леніна-Сталіна, люблячими свою справу, невинно працюючими над зміцненням соціалістичної законності, над підвищенням авторитету радянського суду, над зміцненням зв'язку суду з широкими масами трудящих [...]» [11, с. 14]. Серед іншого автор брошури наголошував на необхідності покращення роботи республіканських органів юстиції. «[...] Справжня, настійлива робота над підняттям теоретичного рівня суддів [...], зокрема й членів Верховних судів [...]» розглядалася І.Т. Голяковим як важливий напрямок діяльності Народних комісаріатів юстиції союзних республік з керівництва судами на місцях [11, с. 40]. В умовах режиму особистої влади Й. Сталіна, що в кінці 30-х – на початку 50-х рр. XX ст. досяг свого піку, книги А.Я. Вишинського та І.Т. Голякова, а також подібні їм популярні пропагандистські праці набували характеру програмних, а висловлені в них тези не просто впливали на розвиток правової науки в СРСР, але й багато в чому визначали змістовно-тематичне наповнення і характер праць радянських юристів і істориків права.

Певне значення для становлення історично-правового вивчення порушеної проблеми мають загальні теоретичні

праці радянських юристів, що з'явилися ще напередодні та в ході війни з нацистською Німеччиною, друкувалися в перші повоєнні роки, та у яких розглядалися визначені законодавством про судоустрій 1938 р. питання статусу, організаційної структури та повноважень Верховних судів СРСР і союзних республік. Їх автори, відомі юристи-міжнародники С.О. Голунський і Д.С. Карев [12; 13; 14], на тлі загального аналізу положень нового законодавства про судоустрій та структурно-функціональних особливостей судів різних рівнів, характеризували вищі судові органи союзних республік. За своїм призначенням ці видання – навчальні посібники для юридичних шкіл і короткотермінових юридичних курсів. Позбавлені самостійних авторських трактувань, а тим більше оцінок, вони являли собою ніщо інше, як коментарі до чинного радянського законодавства про судоустрій. Наприклад, підручник для юридичних шкіл «Судоустрій СРСР» (1946 р.), котрий є чи не найзмістовнішим в творчій співпраці двох авторів, у параграфі 23 («Верховний суд союзної республіки») містить виклад конституційного статусу вищих органів в системі судів загальної юрисдикції союзних республік, структури цієї ланки радянських судів, їх наглядових і касаційних повноважень, повноважень першої інстанції правосуддя, а також повноважень голів Верховних судів союзних республік за законодавством про судоустрій 1938 р. [14, с. 115-116]. В цьому ж ряду праць знаходяться монографічні й узагальнюючі дослідження з історії радянського суду, теорії судоустрою і судочинства, підготовлені й видані за редакцією тодішнього голови Верховного суду СРСР І.Т. Голякова [15].

До числа перших публікацій з нашої теми, що так само з'явилися ще в роки війни з Німеччиною, належать праці радянських юристів-практиків. Невеликі за обсягом, написані на основі узагальнення кримінальної й цивільної судової практики за матеріалами Верховного суду СРСР, вони мали юридично-прикладний характер і призначалися для використання в повсякденній судовій практиці загальних судів. Прикладом подібних видань є надруковані у 1943-1944 рр. (у серії «Бібліотека народного судді і народного засідателя») брошури, присвячені аналізу цивільної судової практики породженої обставинами воєнного часу [16; 17]. Суто прикладне, інструктивно-методичне спрямування, мають праці І.Д. Перлова. Автор – відомий радянський юрист, тодішній перший заступник міністра юстиції РРФСР – зосередився на актуальних в період повоєнного відновлення роботи судових органів питаннях ревізії судів і організації їх роботи [18; 19; 20].

Куди докладніше офіційна версія історії радянського суду напередодні та в умовах війни з нацистською Німеччиною висвітлена у відомій праці М.В. Кожевнікова. Драматичному, складному й суперечливому хронологічному періоду 1941-1945 рр. автор присвятив цілий розділ [21, с. 335-358], де проаналізував актуальні завдання радянських судів в умовах війни, розглянув проблеми організаційної, структурної та функціональної перебудови в роботі органів правосуддя цього періоду, окремо зупинився на розгляді специфіки в діяльності судових органів, а також висвітлив кадрову проблему у військових трибуналах і загальних судах, зокрема торкнувся питання підготовки фахових юристів у відновленому після окупації Харківському юридичному інституті. У висновках М.В. Кожевніков цілком очікувано позитивно характеризує роботу радянських судів цього періоду як таку, що «[...] зробила величезний внесок у справу розгрому фашистських загарбників і їхніх пособників [...]». Викликає увагу війною перебудову судових органів автор кваліфікує як організовану й швидку, що «[...] забезпечила успішну їх діяльність у боротьбі зі шпигунами, диверсантами, зрадниками батьківщини, розкрадачами народного майна [...]». На думку автора «[...] не дивлячись на умови військового часу, була забезпечена нормальна діяльність загальних судів із вирішення кримінальних і цивільних справ [...]».

Водночас, учений досить критично поставився до оцінки реальної роботи з підготовки юридичних кадрів вищої кваліфікації для суду та прокуратури, що, на його думку, до кінця війни так і не була вирішена [21, с. 358]. Робота М.В. Кожевнікова, будучи єдиним в своєму роді радянським історично-правовим дослідженням у власній проблемно-хронологічній ніші, стала важливою віхою у вивченні історії органів суду і правосуддя СРСР у 1941-1945 рр. Водночас, книжці притаманні й типові для підцензурних радянських риси: автор більшою мірою аналізував нормативні акти, що регулювали діяльність судів, а також окрему статистику їх роботи. Натомість, у монографії марно шукати аналізу реальної картини організації та функціонування радянських судів, котра з різних причин далеко не завжди була дзеркальним відображенням законодавства. Недостатньо відбитий у праці й процес застосування судами норм діючого права, що могло б дати юристам-практикам уявлення про шляхи, форми і методи вирішення завдань, котрі радянська держава покладала на суд на різних етапах своєї історії, зокрема й в роки війни [4, с. 6]. Наслідки подібного підходу простежуються навіть у другому виданні роботи М.В. Кожевнікова, де автор намагався уникати характеристики діяльності органів радянського суду 1940-х рр., обмежуючись при цьому далеким від критичного аналізом положень нормативно-правових актів, що регулювали діяльність судової системи СРСР. У перевиданні праці М.В. Кожевнікова в редакції 1957 р. у розділі 6 («Суд в умовах Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)») про кадрову проблему, як про окремий чинник, що суттєво впливав на якість роботи судової системи, більше не йшлося, а висновкові зауваження автора про «невирішеність проблеми підготовки висококваліфікованих працівників суду й прокуратури» з тексту розділу вилучили. Водночас, у короткій передмові-анотації до видання «Історії радянського суду (1917-1956 рр.)» М.В. Кожевніков пояснює недостатнє висвітлення ним питань «багатогранної діяльності радянського суду» в 1941-1945 рр. браком «необхідних даних, що дозволили б найбільш повно викласти історію суду вказаного періоду» [22, с. 345].

Про конституційний статус, організацію і визначені чинним законодавством повноваження Верховного суду союзної республіки в системі судоустрою СРСР серед іншого йшлося в кількох загальних працях Д.С. Карева, опублікованих у кінці 1940-х – на початку 1950-х рр. [23; 24; 25]. Ці ж питання порушувалися й у низі генерального прокурора СРСР К.П. Горшеніна «Радянський суд» [26]. Проте названі видання не мали скільки-небудь самостійного значення у вивченні окреслених нами історично-правових питань.

Розглянуті вище теоретичні й прикладні праці склали змістовну основу першого періоду радянських історично-правових студій в царині проблематики статусу, повноважень і функцій вищих судових органів в СРСР різних рівнів. Хронологічно охопивши період Другої світової війни і перше повоєнне десятиліття (до середини 1950-х рр.) ці дослідження відзначалися юридично-описовим характером. Їх автори намагалися переконати читачів у правильності й прогресивності «найдемократичнішої у світі» сталінської моделі судоустрою зразка 1938 р., спрямованої на сувору централізацію судової вертикалі. Радянські юристи мотивували доцільність позбавлення вищих судових органів союзних республік частини повноважень у сфері правосуддя, організаційних функцій і функцій судового управління потребами зосередження колегіальної діяльності Верховних судів республік виключно на цивільному й кримінальному правосудді. Про кричущу невідповідність політики влади щодо зосередження важелів впливу на суд і правосуддя в СРСР у межах централізованої вертикалі органу виконавчої влади – Народного комісаріату юстиції принципам і нормам класичної демократії, а також про недоліки й негативні наслідки такої політики, радянські юристи мовчали.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алапбаров К. А. Становление отечественного суда и формирование принципов судопроизводства в 1917-1936 гг. : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «теория и история права и государства ; история правовых учений» / К. А. Алапбаров ; НИИ ФСИН РФ. – М., 2005. – 20 с.
2. Казаков А. И. Органы судебного управления РСФСР в период с 1930 по 1970 год : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «теория и история государства и права ; история политических и правовых учений» / А. И. Казаков ; Свердловский юридический ин-т имени Р. А. Руденко. – Свердловск, 1984. – 17 с.
3. Козинцев А. Я. Государственная политика в системе органов юстиции СССР в 1933-1956 гг. : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «теория и история государства и права ; история политических и правовых учений» / А. Я. Козинцев ; Урал. гос. юрид. акад. – Екатеринбург, 2010. – 21 с.
4. Лезов И. Л. Советский суд в 1917-1940 : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «теория права и государства ; история права и государства ; история политических и правовых учений» / И. Л. Лезов ; Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 1998. – 24 с.
5. Сусло Д. С. Развитие органов правосудия и их деятельность в Украинской ССР (1918-1972 гг.) : автореф. дис. на соискание научн. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «теория и история государства и права ; история политических и правовых учений»; 12.00.08 «уголовное право и криминология» / Д. С. Сусло ; Киевский гос. ун-т им. Т. Г. Шевченко. – К., 1973. – 41 с.
6. Сердюк В. В. Верховний Суд України : витоки, сучасність, перспективи / В. В. Сердюк. – К. : Істина, 2008. – 304 с.
7. Рычков Н. Проект нового Положения о судостроительстве / Н. Рычков // Правда. – 1938. – № 211. – 2 августа – С. 2-3.
8. Вышинский А. Я. Судостроительство СССР / А. Я. Вышинский. – М. : Юридическое издательство НКЮ СССР, 1938. – 88 с.
9. Вышинский А. Я. Судостроительство в СССР : Учеб. пособие для юрид. вузов / А. Я. Вышинский ; Институт права Академии наук СССР. – М. : Юридическое издательство НКЮ СССР, 1940. – 344 с.
10. Хаски Ю. Российские адвокаты и советское государство : Происхождение и развитие советской адвокатуры, 1917-1939 / Ю. Хаски ; Отв. ред. А. М. Ларин, М. М. Славин ; Пер. с англ. Т. Морщаковой ; РАН. Ин-т государства и права. – М., 1993. – 183 с.
11. Голяков И. Т. XVIII съезд ВКП(б) и задачи судебных органов / И. Т. Голяков. – М. : Юриздат, 1940. – 48 с.
12. Голунский С. А. Учебник по судостроительству / С. А. Голунский. – М. : Юриздат, 1939. – 348 с.
13. Карев Д. С. Судостроительство : Краткое учебное пособие / Д. С. Карев, С. А. Голунский. – Ашхабад : Военно-юридическая академия РККА, 1942. – 331 с.
14. Голунский С. А. Судостроительство СССР / С. А. Голунский, Д. С. Карев. – М. : Юриздат, 1946. – 432 с.
15. Голяков И. Т. Советский суд / И. Т. Голяков. – М. : Юриздат, 1947. – 123 с.
16. Генкин Д. М. Судебная практика по гражданским делам в период войны / Д. М. Генкин, В. И. Серебровский, Г. К. Москаленко ; под ред. И. Т. Голякова ; Всесоюз. ин-т юрид. наук НКЮ СССР. – М. : Юридическое изд-во НКЮ СССР, 1943. – 40 с. – Серия : «Библиотека народного судьи и народного заседателя».
17. Орловский П. Е. Практика Верховного Суда СССР по гражданским делам в условиях Отечественной войны / П. Е. Орловский ; под ред. И. Т. Голякова Всесоюз. ин-т юрид. наук НКЮ СССР. – М. : Юридическое изд-во НКЮ СССР, 1944. – 81 с. – Серия : «Библиотека народного судьи и народного заседателя».
18. Перлов И. Д. Ревизия суда / И. Д. Перлов. – М., 1945. – 145 с.
19. Перлов И. Д. Организация работы народного суда / И. Д. Перлов. – М., 1950. – 130 с.
20. Перлов И. Д. Организация работы советского суда / И. Д. Перлов. – М. : Государственное изд-во юридической литературы, 1953. – 138 с.
21. Кожевников М. В. История советского суда. (1917-1947) / М. В. Кожевников. – М. : Юриздат, 1948. – 349 с.
22. Кожевников М. В. История советского суда. (1917-1947) / М. В. Кожевников. – М. : Юриздат, 1948. – 349 с.
23. Карев Д. С. Советское судостроительство / Д. С. Карев. – М. : Юриздат, 1948. – 228 с.
24. Карев Д. С. Советская юстиция / Д. С. Карев. – М. : Юриздат, 1950. – 341 с.
25. Карев Д. С. Организация суда и прокуратуры в СССР / Д. С. Карев. – М. : Юриздат, 1954. – 451 с.
26. Горшенин К. П. Советский суд / К. П. Горшенин. – М. : Юриздат, 1951. – 122 с.

УДК 340.12

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ В ЕКОНОМІЦІ

Шонія Л.В.,
аспірант кафедри теорії та історії держави та права
Міжнародний гуманітарний університет

Стаття присвячена розгляду нової юридичної дефініції – «правовий порядок в економіці». Аналізуючи багатоаспектність (багаторівневість) та складну внутрішню організованість правового порядку в економіці, автор доходить висновку, що правовий порядок в економіці складається з трьох взаємопов'язаних та взаємопідпорядкованих блоків – нормативного, інституційного та інфраструктурного.

Ключові слова: правопорядок, правовий порядок в економіці, структура правового порядку в економіці, нормативна основа правового порядку в економіці, інституційна основа правового порядку в економіці, інфраструктура правового порядку в економіці.

Шонія Л.В. / СТРУКТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО ПОРЯДКА В ЭКОНОМИКЕ / Международный гуманитарный университет, Украина

Статья посвящена рассмотрению новой юридической дефиниции – «правовому порядку в экономике». Анализируя многоаспектность (многоуровневость) и сложную внутреннюю организованность правового порядка в экономике, автор приходит к выводу, что правовой порядок в экономике состоит из трех взаимосвязанных и взаимоподчиненных блоков – нормативного, институционального и инфраструктурного.

Ключевые слова: правопорядок, правовой порядок в экономике, структура правового порядка в экономике, нормативная основа правового порядка в экономике, институциональная основа правового порядка в экономике, инфраструктура правового порядка в экономике.

Shonia L.V. / STRUCTURAL FEATURES OF LEGAL ORDER IN ECONOMICS / International Humanitarian University, Ukraine

This article is devoted to the new legal definition – «the legal order in the economy». When analyzing multidimensional (multilevel) and complex internal organization of the legal order in the economy, the author comes to the conclusion that the legal order in the economy consists of three interconnected units – regulatory, institutional and infrastructure.